

СХВАЛЕНО
Рішенням Комітету
від 24 травня 2018 року

**Рекомендації комітетських слухань на тему:
«Стан реалізації Національної стратегії у сфері прав людини щодо
захисту прав внутрішньо переміщених осіб та осіб, які проживають на
тимчасово окупованих територіях України, звільнення заручників та
відновлення їхніх прав»**

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин 18 квітня 2018 року провів комітетські слухання на тему: «Стан реалізації Національної стратегії у сфері прав людини щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб та осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, звільнення заручників та відновлення їхніх прав». У слуханнях взяли участь народні депутати України, представники центральних та місцевих органів виконавчої влади, наукових установ, громадських та міжнародних організацій.

Учасники комітетських слухань відзначили, що Національна стратегія у сфері прав людини, затверджена Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015 (далі – Національна стратегія) є системним документом, покликаним інтегрувати цінності прав людини в різні сфери державної політики. Виконання Національної стратегії відбувається через деталізацію її основних напрямів у Плані дій з реалізації Національної стратегії в сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженому Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 року №1393-р. (далі - План дій), який визначив правозахисні завдання на найближчі п'ять років.

Учасники слухань констатували, що рівень виконання Плану дій є надзвичайно низьким. Про це свідчать результати періодичного моніторингу виконання Національної стратегії і Плану заходів, що здійснюється з 2016 року спільно Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини та організаціями громадянського суспільства.

У ході слухань учасниками було зосереджено увагу на обговоренні тих важливих складових Національної стратегії та Плану дій, що стали відповіддю на виклики у сфері прав людини, спричинені військовою агресією Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей та тимчасовою окупацією частини території України.

Зокрема, Національна Стратегія визначила мету - забезпечення створення належних умов для реалізації та захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. План дій містить низку заходів на досягнення цієї мети, більшість з яких залишаються нереалізованими.

Учасники слухань обговорили найгостріші проблеми з якими стикаються внутрішньо переміщені особи - це виплата пенсій, забезпечення житлом, визначення порядку компенсації вартості пошкодженого майна та забезпечення участі ВПО у місцевих виборах.

Учасники слухань зазначили, що за даними Міністерства соціальної політики, станом на 2 квітня 2018 року в Україні взято на облік 1 492 590 внутрішньо переміщених осіб (надалі - ВПО). Значну частину з них становлять жителі окупованих територій Донецької та Луганської областей, які змушені реєструватися як ВПО з метою доступу до державних послуг та власних пенсій.

Згідно з офіційними даними Пенсійного фонду України, кожен другий пенсіонер, який проживав в 2014 році на сьогоднішній окупованій території Донбасу, не отримує зараз пенсію - тобто з близько 1,2 млн пенсіонерів пенсію отримують лише 516 тисяч.

У свою чергу, поновлення виплати пенсій для кримчан проводиться після надходження пенсійної справи разом з документами про припинення/не призначення виплати пенсії окупаційною владою. Період надходження справи є достатньо тривалим та здійснюється за запитом органів Пенсійного фонду України з повідомленням персональних даних особи.

Ситуацію з виплатами пенсій могло б змінити ухвалення законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо права на отримання пенсій окремим категоріям громадян», реєстр. № 6692, який розроблений за сприяння міжнародних організацій, зокрема, ООН, Ради Європи, Норвезької ради в справах біженців та громадських організацій.

Учасники слухань наголошували на необхідності забезпечення політичних прав внутрішньо переміщених осіб за місцем фактичного проживання в приймаючих громадах. Це є необхідним кроком задля реалізації конституційних прав ВПО як громадян України на участь у виборах, управлінні державними справами, у місцевому самоврядуванні, використовуючи всі доступні інструменти участі в локальній демократії (створення органів самоорганізації населення, участь у загальних зборах, громадських слуханнях, права на місцеву ініціативу, громадський бюджет тощо).

Згідно з чинним законодавством, громадяни України реалізують своє право на участь у місцевому самоврядуванні за належністю до відповідних територіальних громад. Однак ВПО, маючи реєстрацію місця проживання на тимчасово окупованій території, не є членами територіальних громад, до яких вони переселилися, отже позбавлені права на участь у місцевому самоврядуванні та інших формах прямої демократії.

Резолюція Парламентської асамблеї Ради Європи "Про гуманітарні наслідки війни в Україні", що була прийнята 23 січня 2018 року, вказує на

необхідність забезпечення можливості реалізації виборчих прав внутрішньо переміщених осіб на всіх видах виборів, в тому числі місцевих.

На жаль, Кабінет Міністрів не виступив ініціатором законопроекту, який би забезпечив права внутрішньо переміщених осіб на місцевих виборах, як це передбачено Планом дій. Натомість народні депутати ініціювали відповідні законопроекти розгляд яких зволікається.

Учасники слухань наголосили на необхідності якнайшвидшого розгляду та схвалення законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України (щодо виборчих прав внутрішньо переміщених осіб та інших мобільних всередині країни громадян)», реєстр.№6240, який понад рік очікує розгляду в Парламенті.

Учасники слухань підкреслювали, що одним з найбільш нагальних і водночас невирішених питань щодо захисту майнових прав ВПО є питання реалізації ними належного їм права на компенсацію за пошкоджене або зруйноване житло внаслідок бойових дій. На сьогодні в Україні діє ст. 19 Закону України «Про боротьбу із тероризмом», якою вказана лише можливість отримання такої компенсації, однак сам механізм і порядок відсутній, що унеможливорює реалізацію особами зазначеного вище права. Уряд зволікає з врегулюванням питань компенсації вартості пошкодженого внаслідок збройного конфлікту майна, хоча позиція компенсації для внутрішньо переміщених осіб передбачена Планом дій з чіткими строками. Окремо учасники слухань наголосили на відсутності ефективних механізмів реалізації житлових прав внутрішньо переміщених осіб та відсутності комплексної та ефективної державної політики у цьому питанні.

Учасниками слухань було позитивно відзначено створення Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України та висловлено рекомендацію внести зміни до Плану дій з метою включення зазначеного Міністерства як виконавця передбачених ним заходів.

Учасники слухань також обговорили питання захисту прав осіб, які проживають на тимчасово окупованій території України та у населених пунктах Донецької і Луганської областей, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження.

Зокрема відзначалось, що на момент написання та ухвалення Національної стратегії ситуація в Криму та на Сході України не була визначена як збройний конфлікт. Тому стратегічні напрями Національної стратегії, та, відповідно, Плану заходів не передбачають повного обсягу завдань із захисту прав людини в умовах збройного конфлікту, включаючи реалізацію норм міжнародного гуманітарного права, міжнародного права прав людини, впровадження принципів правосуддя перехідного періоду.

Учасниками слухань зверталась увага, що окремі завдання Плану заходів втратили актуальність, а деякі - потребують перегляду. Наприклад,

відповідно до Закону України “Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях” окремі території Донецької та Луганської областей отримали статус тимчасово окупованих територій нарівні з АР Крим та м. Севастополь, також було визначено напрями державної політики, які матимуть безпосередній вплив на їх мешканців.

Значну увагу учасники слухань приділили питанню реєстрації народжень і смертей, що відбулися на тимчасово окупованих територіях або територіях, де органи державної влади України тимчасово не виконують своїх повноважень.

Реєстрація фактів, що мають юридичне значення, особливо тих, що стосуються природного плину життя людини - народжень і смертей - є важливим елементом зв'язку між державою та населенням тимчасово окупованих та неконтрольованих територій. Існуюча судова процедура містить цілу низку недоліків: вартість (проїзд, перебування на контрольованій території), тривалість (від 3 днів до 5-6 тижнів) та ефективність (із більш як 115 тисяч народжень на тимчасово окупованих територіях, свідоцтва про народження українського зразка отримали менше 21 тисячі). Існує нагальна необхідність розробки адміністративного порядку визнання фактів народжень та смертей, які відбулися на тимчасово окупованих територіях в АР Крим та місті Севастополі, Донецької та Луганської областей.

Обговорювалось також питання освіти мешканців тимчасово окупованих територій. Станом на 2018 рік, на півострові навчаються 195 тис. школярів та біля 60 тисяч студентів, щорічно в Криму випускниками стають приблизно 10-12 тисяч школярів базової школи та стільки ж основної. Освітні документи, які вони отримують, не визнаються більшістю держав світу. Таким чином, на даний час освітню сертифікацію від Міністерства освіти та науки України не отримали понад 80 тисяч випускників кримських шкіл. Існуючі зміни до нормативних актів що спрощують отримання освітніх документів «українського зразку» стосуються лише тих випускників, які вирішили стати абітурієнтами українських вишів, а їх кількість складає приблизно 10 відсотків.

Існує низка проблем, що стоять на заваді рівного доступу кримчан до освіти на материковій частині України – це суперечливість спеціальних нормативно-правових актів в сфері освіти, складна система вступу (18 іспитів та 4 ЗНО для отримання атестату), освітня сегрегація при вступі за спрощеною системою через Центри «Крим-Україна», відсутність можливості навчатися українською мовою в Криму та ін.

Учасники слухань відзначали, що Уряд України вживає недостатніх зусиль для подолання порушень прав людини на тимчасово окупованій території України, а також для підтримки правових, культурних,

економічних та інших зв'язків з населенням Криму. Мають місце системні порушення прав кримчан, а саме: передача персональних даних органам влади Російської Федерації для з'ясування питання отримання громадянами України пенсій та інших соціальних виплат від РФ; примушування кримчан отримати статус ВПО для виплати пенсій та інших видів соціальної допомоги; дискримінація при отриманні банківських послуг та оподаткуванні доходів; відсутність адміністративної процедури визнання фактів народження та смерті, що сталися на тимчасово окупованій території; брак елементарних гігієнічних умов, пунктів медичної допомоги, місць очікування на пунктах в'їзду/виїзду в Херсонській області.

Учасники слухань наголошували, на критично недостатній кількості контрольних пунктів в'їзду-виїзду (КПВВ) на лінії зіткнення. За інформацією Державної прикордонної служби впродовж 2017 року відбулося 11 842 тис. перетинів на сході, що в середньому становить більше 6500 перетинів щодня на кожному з п'яти пунктів пропуску. Найбільша кількість перетинів відбулася у Мар'їнці (2900 тис. за рік, або майже 8000 осіб щодня), Майорську (2 782 тис за рік, або більше 7500 осіб щодня) та Станиці Луганській (майже 2500 тис. за рік або більше 6700 щодня).

В той же час КПВВ залишаються позбавленими належної інфраструктури (транспортного сполучення, санітарних умов, пунктів надання медичної допомоги, наявності представників Координаційних груп, іншого); правове регулювання (впроваджена дозвільна система перетину, перелік дозволених до переміщення товарів, інше) потребує актуалізації та змін, в тому числі відповідно до чинного Закону України "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях". Існуючий стан речей призводить до ускладнень пропускнуої спроможності та переміщенню осіб в цілому, що здійснюється в умовах постійної небезпеки.

Учасники слухань обговорили також таку гостру проблему як звільнення заручників та забезпечення їх реабілітації.

За інформацією українських правозахисних організацій, станом на середину квітня 2018 року 66 громадян України утримуються Російською Федерацією в окупованому Криму (39 осіб) та Росії (27 осіб) із політичних мотивів, з яких 22 особи вже отримали вироки російських або окупаційних судів, справи решти - на етапі досудового розслідування або судового розгляду.

Відповідно до Плану дій у II кварталі 2016 року Міноборони спільно з Мінсоцполітики, МОЗ та МВС мали розробити та подати на розгляд Кабінету Міністрів України законопроект про захист прав та свобод цивільних полонених та членів їх сімей. Такого законопроекту очевидно немає, адже він не вносився до Верховної Ради України. Також Урядом не забезпечується належна соціальна, психологічна та інша підтримка членів

сімей осіб, що насильно утримуються в місцях несвободи на території Російської Федерації та тимчасово окупованій території АР Крим за відсутності достатніх правових підстав.

Учасниками слухань висловлювалась думка, що в Україні має бути визначений єдиний та комплексний підхід до вирішення питань, пов'язаних із збройним конфліктом, забезпечено одночасну та узгоджену реалізацію заходів із відшкодування збитків жертвам збройного конфлікту, притягнення винних до відповідальності, а також гарантування неповторення збройного конфлікту. В контексті цього повідомлялось, що Робочою групою, яка була створена при Офісі Уповноваженого Верховної Ради з прав людини з активістів громадських організацій, народних депутатів, представників органів влади, з листопада 2017 року був розроблений документ, що містить концепцію української моделі правосуддя перехідного періоду - "Засади державної політики захисту прав людини в умовах подолання наслідків збройного конфлікту". Учасники слухань закликали до законодавчого закріплення та впровадження положень цих Зasad.

Заслухавши інформацію органів виконавчої влади, доповіді та пропозиції виступаючих та обговоривши стан реалізації Національної стратегії у сфері прав людини щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб та осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, звільнення заручників та відновлення їхніх прав учасники комітетських слухань **р е к о м е н д у ю т ь**:

1. Верховній Раді України:

1) Визнати таким, що втратив чинність, Закон України "Про створення вільної економічної зони «Крим» та особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України" та доручити Кабінету Міністрів України розробити проект Закону про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території;

2) Прийняти проект Закону реєстр. №6692 "Про внесення змін до деяких законів України щодо права на отримання пенсій окремим категоріям громадян";

3) Прийняти проект Закону реєстр. №6240 "Про внесення змін до деяких законів України (щодо виборчих прав внутрішньо переміщених осіб та інших мобільних всередині країни громадян)";

4) Прийняти проект Закону «Про надання житлової допомоги громадянам України, житло яких було зруйноване (знищене) або пошкоджене внаслідок збройної агресії держави-агресора», реєстр. №6472

5) Прийняти закон про гуманітарне розмінування;

7) Провести парламентські слухання щодо стану реалізації прав внутрішньо переміщених осіб в Україні (на виконання Рекомендацій парламентських слухань на тему: "Стан дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово неконтрольованій території в зоні проведення антитерористичної операції", схвалених Постановою Верховної Ради України від 31 березня 2016 року №1074-VIII;

8) Комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення та Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин провести спільне засідання за участю Міністра соціальної політики України, Міністра юстиції України, Міністра з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо-переміщених осіб, Голови правління Пенсійного фонду України щодо актуальних проблем пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб.

2. Кабінету Міністрів України:

1) підготувати та винести на громадське обговорення проект розпорядження КМУ про внесення змін до Плану заходів з реалізації Національної стратегії в сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженому Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 року №1393-р.;

2) затвердити План заходів з реалізації Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року у відповідності до Керівних принципів ООН, рекомендацій Резолюцій Ради Європи 2133 (2016) та 2198 (2018), передбачивши фінансування відповідного Плану заходів, та механізму моніторингу виконання Плану заходів із залученням громадськості;

3) скасувати Постанову Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 року №365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», затвердивши одночасно порядки призначення та контролю виключно стосовно щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам. Розробка відповідних порядків має пройти громадське обговорення, відповідати чинному законодавству та принципу недискримінації.

4) внести зміни до Постанови від 5 листопада 2014 р. № 637 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам», відокремивши отримання пенсії та соціальних виплат, які не пов'язані з внутрішнім переміщенням, від необхідності отримувати довідку про взяття на облік ВПО та розширити перелік банків в яких внутрішньо переміщені особи можуть здійснювати свої соціальні виплати;

5) затвердити розроблений міжвідомчою робочою групою при МТОТ механізм забезпечення пенсійних виплат особам, які проживають на тимчасово окупованих територіях в Донецькій та Луганській областях;

б) розробити та подати на розгляд Верховної Ради України законопроекти:

про внесення зміни до статті 9 Закону України “Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим тимчасово окупованої території”, з метою впровадження виключень для документів, які посвідчують факти народження чи смерті, із загального правила про невизнання документів, виданих окупаційними органами влади;

про внесення змін до Закону України “Про державну реєстрацію актів цивільного стану”, передбачивши механізм реєстрації актів цивільного стану, що відбулися на тимчасово окупованих територіях України;

про захист прав та свобод цивільних полонених та членів їх сімей;

про правовий статус засуджених, які відбували покарання на тимчасово окупованих територіях України, на території населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення, а також на території держави-агресора;

про внесення змін до Законів України: «Про місцеве самоврядування» та «Про органи самоорганізації населення» щодо надання права внутрішньо переміщеним особам брати участь у місцевому самоврядуванні та органах самоорганізації населення;

про внесення змін до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання» з метою врегулювання процедури внесення ВПО до реєстру територіальних громад;

7) вдосконалити та спростити процедуру паспортизації для жителів тимчасово окупованих територій, в тому числі: скасувати норми щодо відповідальності за несвоєчасне отримання паспортів громадянина України мешканцями тимчасово окупованих територій; збільшити кількість співробітників Державної міграційної служби (ДМС) у наближених населених пунктах до тимчасово окупованих територій;

8) внести зміни до порядку в'їзду/виїзду з Криму, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №367 від 4 червня 2015 року, надавши можливість іноземним правозахисникам, адвокатам та журналістам подавати заяву на в'їзд до Криму он-лайн та/або з-за кордону (через консульські/дипломатичні закордонні представництва України), іншою мовою крім української (наприклад, англійською), а також отримувати багаторазові дозволи на в'їзд до Криму та скоротити терміни процедури;

9) розробити та затвердити порядок переміщення товарів у ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі автомобільним транспортом фізичними особами на тимчасово окуповані території України та у зворотньому напрямку з переліком заборонених товарів до переміщення;

10) розробити та внести зміни до митного законодавства України щодо запровадження адекватних та адаптованих до ситуації окупації

процедур перетину КПВВ з Кримом для громадян з особистим рухомим майном, усунення обмежень та забезпечення можливості мешканцям тимчасово окупованої території Криму евакуювати особисте рухоме майно та бізнес з півострову (включаючи домашніх тварин, витвори мистецтва, тощо);

11) розробити нормативно-правовий акт про компенсацію за пошкоджене/зруйноване майно внаслідок вчинення терористичного акту, проведення Антитерористичної операції здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, а також внаслідок збройного конфлікту, та розробити механізм фіксації пошкоджень/зруйнувань та запровадити єдиний підхід ведення обліку пошкодженого або зруйнованого майна;

12) здійснити аналіз ситуації, вивчити приклади вирішення та розробити пропозиції щодо порядку відшкодування вартості житлово-комунальних послуг власникам будинків/квартир, які зайняті військовими у зв'язку із проведенням антитерористичної операції або здійсненням заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;

13) розробити механізм і процедури щодо оцінки житлових потреб внутрішньо переміщених осіб;

14) вжити невідкладних заходів для реалізації Порядку та умови надання державної цільової підтримки для здобуття професійно-технічної та вищої освіти студентам з числа ВПО - у частині повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти;

15) розробити та запровадити програму «Культурна та освітня реінтеграція Криму»;

16) привести Постанову Кабінету Міністрів України № 975 від 23 листопада 2016 року «Про надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійно-технічної та вищої освіти» у відповідність до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки учасників бойових дій та їхніх дітей, дітей, один із батьків яких загинув у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів або під час масових акцій громадянського протесту, дітей, зареєстрованих як внутрішньо переміщені особи, для здобуття професійно-технічної та вищої освіти» від 14 травня 2015 № 425-VII щодо навчання дітей, зареєстрованих як ВПО;

17) внести зміни в Постанову КМУ від 28.12.2016 № 1045 «Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів» щодо гарантування виплати соціальних стипендій студентам, взятими на облік як ВПО, незалежно від вибору форми здобуття вищої освіти;

18) враховуючи міжнародні документи ООН та Ради Європи щодо всебічної підтримки засад перехідного правосуддя в рамках подолання збройних конфліктів, експертну підтримку та ініціативи громадянського суспільства щодо запровадження механізмів перехідного правосуддя до вирішення нагальних проблем України, рекомендувати центральним органам виконавчої влади організувати робочі зустрічі, спільно з фаховими неурядовими організаціями, щодо обговорення перспективних напрямків використання міжнародного досвіду правосуддя перехідного періоду в практиці органів влади України;

19) Ініціювати додатковий аналіз процесу реформування сектору безпеки з точки зору засад перехідного правосуддя;

20) вжити заходів щодо:

- відкриття альтернативних КПВВ в Луганській області;
- надання правового статусу КПВВ в Донецькій та Луганській областях, з визначенням органу виконавчої влади, відповідального за їх функціонування та облаштування;
- врегулювання питання погашення наявної заборгованості за спожиту електроенергію, товари та послуги на КПВВ, та виділення коштів з державного бюджету на зазначені цілі;
- забезпечення присутності на КПВВ “Станиця Луганська” представників Координаційної групи ОТУ “Луганськ”;

21) забезпечити пункти постійного базування бригад екстренної (швидкої) медичної допомоги на контрольних пунктах в’їзду-виїзду на території Донецької та Луганської областей;

22) забезпечити можливість переміщення осіб через лінію зіткнення без необхідності отримання фізичною особою попереднього дозволу для перетину лінії зіткнення;

23) розробити та затвердити порядок переміщення товарів у ручній поклажі та/або супроводжуваному багажі автомобільним транспортом фізичними особами з переліком заборонених товарів до переміщення через лінію зіткнення в Донецькій та Луганській областях;

24) провести належне технічне та санітарно-гігієнічне облаштування та оснащення КПВВ з тимчасово окупованою територією Криму задля забезпечення належних та гідних умов роботи на пунктах пропуску та їх проходження. Забезпечити належне регулярне транспортне сполучення між КПВВ та найближчими населеними пунктами Херсонської області;

25) створити спеціалізовані центри для надання за принципом «єдиного вікна» адміністративних, соціальних та інших послуг для забезпечення доступу мешканців окупованих територій до державних адміністративних та інших послуг поблизу КПВВ;

26) забезпечити виконання Постанови Кабінету Міністрів України №38 від 31.01.2018 “Деякі питання соціальної підтримки осіб, яких було незаконно позбавлено особистої свободи” в частині формування переліку

осіб, яких було незаконно позбавлено особистої свободи внаслідок дій незаконних збройних формувань та/або органів влади Російської Федерації на окремих територіях Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та тимчасово окупованій території України, звільнених 27 грудня 2017 р. та 24 січня 2018 р. та організації виплати одноразової грошової допомоги вказаній категорії осіб згідно “Порядку Виплати одноразової грошової допомоги особам, яких було незаконно позбавлено особистої свободи внаслідок дій незаконних збройних формувань та/або органів влади Російської Федерації на окремих територіях Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та тимчасово окупованій території України, звільнених 27 грудня 2017 р. та 24 січня 2018 року”;

27) забезпечити виконання Луганською та Донецькою обласними військово-цивільними адміністраціями, Київськими обласною та міською державними адміністраціями Постанови Кабінету Міністрів України № 38 від 31.01.2018 “Деякі питання соціальної підтримки осіб, яких було незаконно позбавлено особистої свободи” в частині надання допомоги у забезпеченні житлом осіб, яких було позбавлено особистої свободи, із числа внутрішньо переміщених осіб за місцем перебування на обліку та надання соціальної та психологічної допомоги і реабілітації особам, яких було позбавлено особистої свободи;

28) розробити та впровадити безкоштовну та доступну адміністративну процедуру реєстрації фактів народження і смертей, яка відповідатиме потребам громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях України;

29) доручити Міністерству освіти та науки України

- створити єдиний освітній простір з тимчасово окупованими територіями через дистанційні форми навчання;

- розробити та затвердити програми дистанційного навчання дітей з окупованих територій. Створити навчальний контент з усіх предметів, від 1 по 11 клас;

- створити окремий онлайн-ресурс, який стане передумовою для дистанційного навчання дітей, які проживають на тимчасово окупованих територіях, та отримання ними документів державного зразка про здобуття базової та повної загальної середньої освіти;

- розробити порядок дистанційного складання ДПА та ЗНО для дітей з тимчасово окупованих територій;

- узгодити нормативно-правові акти, зокрема Положення про дистанційну освіту (перелік документів до зарахування, врахування попереднього навчання, освітні документи за рівні освіти - початковий, базовий, основний), Положення про екстернат та Положення про Всеукраїнські олімпіади та конкурси та інше для можливості організації дистанційного навчання для мешканців окупованих територій;

- поширювати дистанційні курси з громадянської та правової освіти;
- розробити державну підтримку програм інтернет-освіти (через дистанційні модулі) та процедуру сертифікації даної освіти.

Впровадити програму підготовки вчителів для участі у дистанційній освіті. Створити умови щодо реінтеграції педагогічних працівників, що переїхали або планують виїхати з тимчасово окупованих територій;

30) вжити заходів щодо припинення Пенсійним фондом України незаконної практики передачі персональних даних внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованого Криму до органів пенсійного фонду РФ, а також будь-яких інших органів країни-агресора та/чи окупаційних органів влади без інформованої згоди особи, персональні дані якої передаються.

3. Національному банку України:

скасувати положення пункту 1 Постанови правління НБУ № 699 від 03 листопада 2014 року “Про застосування окремих норм валютного законодавства під час режиму тимчасової окупації на території вільної економічної зони "Крим"”, яке прирівнює осіб, місцезнаходження якої (zareєстрована/постійно проживає) на тимчасово окупованій території України до нерезидентів.

4. Об'єднаному оперативному штабу Збройних Сил України:

- утриматися від розміщення військових на території об'єктів цивільної інфраструктури, в першу чергу захищених об'єктів, таких, як медичні та освітні установи;
- активізувати зусилля з розмінування підконтрольної території Донецької та Луганської областей в межах населених пунктів де проживає цивільне населення.